

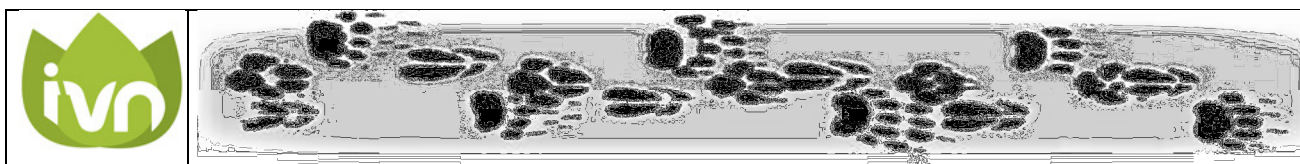
De Wissel

IVN afdeling Eijsden

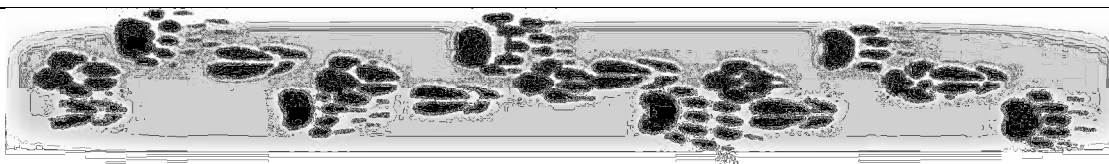
Dec 2021

Jaargang 28 nummer 4

ivn natuur
educatie

INHOUD	
<i>Inhoud</i>	2
<i>Van De Redactie</i>	3
<i>Van Het Bestuur</i>	3
Verenigingszaken	3
Betaling contributie over het jaar 2022	4
Digitalisering (herinnering)	5
Doorgestuurd bericht van De Waardhoff	5
<i>Vogels in uw tuin?</i>	6
<i>Dassen informatie</i>	7
Vergissen is menselijk, nietwaar?	7
Dode Dassen	7
Dassen in Groot Eijsden.	8
<i>Viskes vange (34)</i>	9
De Zonnebaars	9
De naam	9
Kenmerken, voortplanting en levenswijze	9
Uitheimse dieren	10
Droge en natte zomers, strenge winters	11
De Zonnebaars in Limburg	12
<i>Bijzondere Waarnemingen</i>	12
Najaar 2021. Rode ibis gezien. Terugblik op Maashoogwater.	14
<i>Agenda 2022</i>	16
Het “Wandelschema” & “Korte Tour”	16
Programmaoverzicht 2022 Vogelwerkgroep excursies & bijeenkomsten	16
Werkgroep Flora werkgroep (voorheen: Bloeiende Bermen)	16
Cursussen 2022	16
<i>Bijzondere Waarnemingen</i> vervolg van pagina: 3	17
Terugblik op Maashoogwater	27
Op 26 mei 1749 schreef de pastoor van Gulpen in het begrafenisboek:	31
Waarnemingen digitaal melden	31
<i>Het Bestuur</i>	32

VAN DE REDACTIE

Alweer een jaar bijna voorbij. En nog steeds leven we in een “corona samenleving”. Helaas betekent dat voor IVN Eijsden nog steeds een beperking in de activiteiten. Zo hebben we dit jaar de ALV weer moeten laten varen en er zal ook geen jaarafsluiting komen i.v.m. met de net weer aangescherpte coronamaatregelen. Ook zullen we de activiteiten die er wel nog zijn niet publiceren. Voor deelname wende men zich tot de coördinatoren van de werkgroepen.

Gelukkig weerhoudt dit de vaste tekstschrijvers niet van het aanleveren van kopij, zodat we jullie weer een flink dikke Wissel kunnen bezorgen. In deze donkere dagen lekker bij het haardvuur.

Rest ons jullie allen Prettige Feestdagen toe te wensen en voor 2022, ondanks corona, een gelukkig en gezond jaar!

Veel leesplezier!

PDB

Op de website van IVN Eijsden is regelmatig actueel nieuws te vinden. En, zoals u weet, ook de Wissel wordt daar gepubliceerd (in kleur). (www.ivn.nl/afdeling/eijsden)

ivn natuur
educatie

VAN HET BESTUUR

Verenigingszaken

Dat 2021 opnieuw een jaar zou worden met zoveel beperkingen, had niemand verwacht.

Ons voornemen om nog eind dit jaar een jaarafsluiting te organiseren viel door de toenemende besmettingscijfers in het water. Zo sluit ook dit verenigingsjaar af alsof we niet uit onze winterslaap zijn gekomen.

We hadden 7 december de jaarafsluiting willen combineren met de formele zaken van een jaarvergadering. We leggen in navolging van vorig jaar daarom als bestuur alle jaarstukken incl. de jaarrekening en begroting weer via onze website ter inzage.

Gelukkig ging dit jaar een aantal zaken wel door zoals de natuurwerkdagen op De Waardhoff.

Jammer genoeg heeft An van Santen aangegeven te moeten stoppen met

het organiseren van de korte tour. Via deze weg willen wij haar bedanken voor de vele jaren dat zij (en anderen) dit hebben georganiseerd. Daarmee komt er een eind aan een lange traditie van onze vereniging.

Dat brengt ons als bestuur op het volgende: corona maakt dat we weinig hebben kunnen organiseren, geen lezingen bijvoorbeeld, maar zonder corona zou het ook moeilijk geweest zijn om (nieuwe) zaken te organiseren. De jeugdgroep is al enkele jaren geleden moeten stoppen. Het aantal leden loopt geleidelijk terug, hoewel er zich ook nieuwe leden gemeld hebben. Financieel staan we er gelukkig goed voor.

Corona is voor het bestuur de trigger om eens goed na te denken over de toekomst van de IVN Eijsden. Wat willen we met de vereniging, welke toekomst zien we voor ons?

We willen dat als bestuur niet alleen doen, maar met onze leden. Daarom hierbij de oproep: wie wil met het bestuur een werkgroep vormen om samen opties te verkennen voor de toekomst van onze vereniging? Zien we kans om (nieuwe) ac-

tieve leden te organiseren en nieuwe doelgroepen aan te spreken, of biedt bundeling van krachten met andere IVN vereniging(en) een betere toekomst. We willen een open verkenning uitvoeren waarin alle opties op tafel kunnen komen, waarvan we dan volgend jaar de uitwerking aan u, onze leden, willen voorleggen.

Aanmelden kan bij het bestuur.

Het bestuur

Betaling contributie over het jaar 2022

Bij dezen het verzoek de contributie voor 2022 te voldoen tussen 1 januari 2022 en 1 februari 2022. Het verschuldigde bedrag is nog steeds 11,50 euro.

Betaling kan als volgt:

1. Contant aan een der bestuursleden.
2. Per eigen overschrijfformulier. (kost geld)
3. Via internet bankieren.

Ons IBAN-nummer is NL05 INGB 0000 927056, ten name van IVN EIJDEN. Als de afrekening per 1 februari 2022 binnen is zullen die leden welke nog niet betaald hebben een betaalherinnering ontvangen.

Mocht u uw lidmaatschap willen beëindigen dan gaarne z.s.m. bericht aan het bestuur.

Het bestuur

Digitalisering (herinnering)

Indien u uw e-mail adres doorgeeft aan de secretaris kunnen we u ook tussendoor van activiteiten op de hoogte brengen. Ook De Wissel krijgt u dan, in kleur, via email binnen.

Daarom de oproep om indien je voorzien bent van een e-mailadres dit aan onze secretaris Jacques Piters door te geven. Het adres is

jacques_piters@hotmail.com (let op _ streepje tussen jacques en piters!)

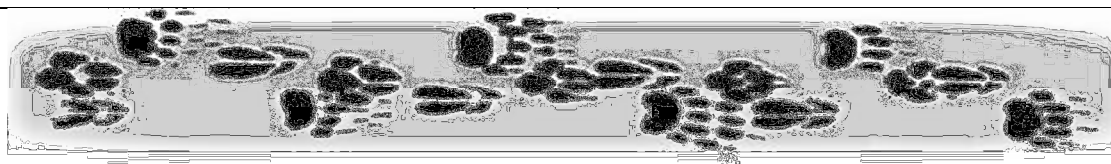
Het bestuur

Doorgestuurd bericht van De Waardhoff

**7 december Nationale Dag
van de Vrijwilliger
Bedankt voor al jullie hulp**

Johan Stoffer

VOGELS IN UW TUIN?

“Ik zie bijna geen vogels.”

“Ik zie veel vogels.”

“Die heb ik bij mij in de tuin nog nooit gezien.”

“Die zie ik elke dag.”

“Wat ik allemaal zie op de voedertafel!”

Het zijn allemaal uitspraken die je geregeld hoort van kennissen als ze het hebben over vogels in hun tuin bij het huis, in de bebouwing. Ervan uitgaand dat de tuinen min of meer voor vogels geschikt zijn volgen hier enkele tips om vogels naar de huistuin te lokken via voedselaanbod.

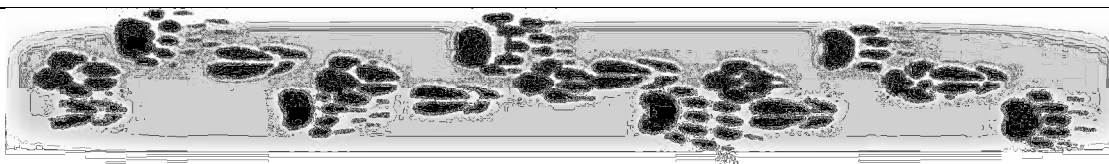
1. Een Merel is gek op stukken appel op de grond.
2. De Lijster eet graag huisjesslakken.
3. Groenlingen houden van zonnebloempitten in een voedersilo.
4. De Winterkoning zoekt insecten tussen de onderbegroeiing.
5. Heggenmussen zoeken tussen afgevallen bladeren naar insecten en zaden.
6. Een Pimpelmees pikt graag in een pot met vogelpindakaas.
7. De Keep heeft graag een open voedertafel op de grond.
8. Een Vink scharrelt het liefst op de grond naar zaden.
9. Koolmezen bengelen graag aan een vetbol.
10. Roodborstjes verbergen zich in struiken op zoek naar zaden en insecten.

Een vogelvriendelijke tuin kan best een beetje rommelig zijn. Recentelijk was ik te gast bij een neef in Kortrijk. Die heeft daar midden in de bebouwing naast de Brugse Steenweg een groen juweel achter de woning. Acht meter breed en veertig meter lang. Wat struiken, allerlei kruiden, normale moestuinplanten, composthoop, kippenren met vrije uitloopkippen, barbecue plek. Elke vierkante meter benut met daar tussendoor een kronkelpad. Vanuit de huiskamer vrij te bezichtigen. Nonkel Jean, wat wij hier allemaal zien aan

vogeltjes en insecten, niet te geloven. Wat wij oogsten aan kruiden en groentes, gewoon geweldig. Hij kan goed fotograferen en liet mij fraaie foto's zien van insecten. Deze had hij op waarneming.be gezet. Hierdoor kun je zien dat midden in de bebouwde kom heel wat natuur bijzonderheden kunnen voorkomen, met wat hulp.

Jean Creuwels

DASSEN INFORMATIE

Vergissen is menselijk, nietwaar?

In het juni-nummer van De Wissel schreef ik dat een Gronsveldenaar op 01.04 (1 april!) me vertelde dat er op de burcht in de bedding van de Zeep veel Dassen zaten. En dat ik daaraan twijfelde. Twee avondlijke observaties vanaf het grasland leverden niets op.

Echter op 14.09 vertelde Dhr. Scharnigg van het bekende fruitbedrijf naast de Zeep dat hij elke avond veel Dassen in de laagstam bij hun huis ziet. Wel 7 stuks met heel wat jongen. Ook vorig jaar zaten er Dassen. En ook lag er een dode Das in de Zeep. Ik ken de heer Scharnigg al vele jaren als een natuur-

liefhebber en heb geen redenen om te twijfelen. Maar toch?

Op 05.10 zegde Dhr. Scharnigg mij dat hij liefst 8 Dassen gezien had in de laagstam! En al vroeg in de avond. Hij woont er al ruim 50 jaar en al die tijd zitten er Dassen!

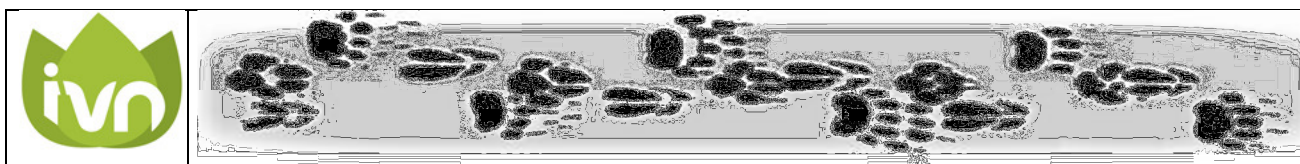
Op 07.10 ben ik dan gaan observeren op zijn terrein. Een jawel hoor. Tussen 20.01u en 20.15u lieten zich 6 Dassen zien.

Mijn aanvankelijke twijfel, dat er door het ontbreken van sporen op het aangrenzende weiland geen Dassen op de oude burcht zaten was dus volkomen mis. Veel sporen betekent nog niet veel Dassen. Geen sporen zegt ook niet alles. Enkele keren observeren is de kunst.

Dode Dassen

Officieel wordt het aantal gevonden dode Dassen (verkeerslachtoffers) in de Provincie Limburg niet bijgehouden. Er zijn mensen die zo'n Das melden bij de Dierenambulance of bij de Gemeente of bij Das&Boom. Er zijn mensen die het melden op de waarnemingsite. Er zijn mensen die niks melden. Er zijn mensen die ene Jean Creuwels informeren.

Ik heb de mij bekende aantallen van de afgelopen 10 jaren eens op een rijtje gezet. Gesplitst in Rest Limburg en Eijsden-Margraten ten zuiden van de N278, zogezegd Groot Eijsden.

Jaartal	Rest Limburg	Groot Eijsden
2021	53	20
2020	57	20
2019	55	40
2018	60	33
2017	92	39
2016	95	46
2015	59	47
2014	83	39
2013	74	39
2012	91	37
Totaal	719	360

Gezien de onbetrouwbaarheid van de aantallen is het onmogelijk conclusies te trekken. Alhoewel, volgens mij zijn er minder Dassen in Eijsden dan 10 jaar geleden, dus ook minder verkeerslachtoffers.

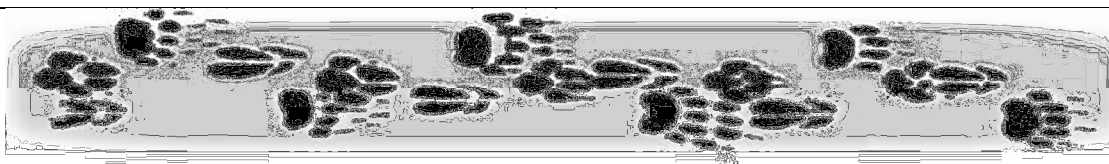
Dassen in Groot Eijsden.

Al nagenoeg 30 jaar tellen wij via avondlijke observaties Dassen in Eijsden-Margraten ten zuiden van de N278. Hier zijn meer dan 200 locaties. Deze bezoeken wij jaarlijks lang niet allemaal. Dat varieert door gegevens uit dag-controles, vanwege het weer, door veranderingen in het landschap, gebrek aan medewerking van grondeigenaars (zoals Staatsbosbeheer), tegenwerking van de jagers, maar vooral door gebrek aan waarnemers. Wil je een betrouwbaar beeld hebben van de bezetting van een dassenburcht moet je toch al gauw 3x gaan observeren. Vandaar sterk wisselende aantallen in de onderstaande tabel. Nog duidelijker te zien in de basistabellen waar dit slechts de totalen van zijn.

Jaartal	aantal Dassen	kraam-burcht	aantal jongen	totaal		jaartal	aantal Dassen	kraam-burcht	aantal jongen	totaal
2021	124	20	65	189		2016	154	33	92	246
2020	125	16	43	168		2015	134	35	117	271
2019	168	26	83	251		2014	103	24	74	177
2018	126	19	48	174		2013	113	25	82	195
2017	174	26	66	240		2012	86	24	77	167
totaal	717	107	305	1022		totaal	610	141	442	1052

Er zijn de laatste 5 jaar méér dassen geteld met minder jongen! Hoe kan dat? De totalen van 1022 resp. 1052 zijn nagenoeg gelijk.

door Jean Creuwels, 20 oktober 2021

VISKES VANGE (34)

De Zonnebaars

In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw waren er nog de nodige kinderen en volwassenen die bijna altijd "aon de Maos laoge". Het waren echte "Maosratte", zoals dat liefkozend werd uitgedrukt. Kinderen vingen visjes met de hand of met een schepnetje, de groteren visten met de "visgaerd" (hengel). Tijdens gesprekjes vlogen de verschillende soorten vis je om de oren. Athans de namen ervan. Zo was er ook de

Zonnebaars. Dat zou een prachtig spiegeland visje zijn, in alle kleuren van de regenboog. Waar zitten die dan, vroeg je: "oe haet 't dei"?

"Aon de Kop van de Voor", of: "len d'n lenham" was dan het antwoord.

Maar daarmee had je nog geen Zonnebaars gezien.

("D'n lenham" langs de Trichterweg ontstond begin jaren '70, na het aanleggen van "D'n Diek" in de Maasbocht).

De naam

De Zonnebaars komt uit de Verenigde Staten en Canada en heeft de Latijnse naam: "Lepomis gibbosus".

In het Duits spreken we van "der Gemeine Sonnenbarsch" of "Kürbiskernbarsch" (letterlijk vertaald: "Pompoenzaadbaars"). Engels: "American sunfish", "Pumpkinseed". Frans: "Perche soleil", "Crapet soleil".

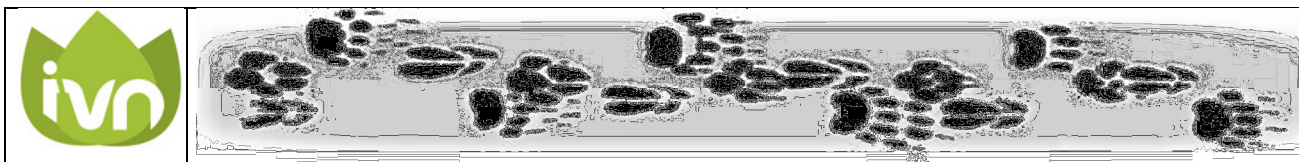
Lezers van deze rubriek weten dat de auteur graag verklaringen zoekt van diernamen.

Dat is bij deze soort niet eens zo eenvoudig. Het grappige is dat de Zonnebaars valt onder een groep die wordt aangeduid als "Maanvissen". Men zou kunnen denken dat de Zonnebaars vanwege zijn flonkerende kleuren zo heet, maar in Amerika schrijft men, dat bepaalde soorten "Sunfish" zo heten omdat ze "zonnen" op hun zijkant aan de wateroppervlakte.

Bij "Pompoenzaad" wordt meestal gedacht aan de ovale vorm van de volwassen vis, die overeenkomt met een vers pompoenzaadje.

Kenmerken, voortplanting en levenswijze

In het boek "Vissen in Limburgse beken" van het Natuurhistorisch Genootschap staat een en ander goed beschreven. Vooral het voortplantingsgedrag is moeilijk in een paar zinnen te beschrijven. Zo zijn er verschillende "typen"

mannetjes, met een eigen gedrag (noem het voortplantingsstrategie), die ook nog eens verschillende leeftijden bereiken.

In hoofdlijnen komt het op het volgende neer:

De Zonnebaars is afkomstig van de Oostkant van Noord-Amerika en behoort tot een aparte familie ("Centrarchidae": Maanvissen of Zonnebaarzen). De vorm van volwassen dieren is anders dan die van jonge dieren, namelijk schijfvormig. De ogen zijn groot.

De kleur van de zijanten is blauwgroen, "iriserend". Dit betekent: de waargenomen kleur is afhankelijk van de hoek, waaronder de vis wordt gezien. Op de zijkant bevinden zich roodachtige vlekken. De buik is goudachtig van kleur. Een mooie vis dus. Vrouwtjes en jonge exemplaren kunnen soms een baars-achtig strepenpatroon vertonen.

In de zomer maakt het mannetje met zijn staart een nestkuil in de waterbodem. Het type mannetje dat dit doet is groot en sterk en noemt men "parental". De vrouwtjes worden naar het nest gelokt, waarbij er honderden tot duizenden eitjes worden afgezet en bevrucht.

Andere typen mannetjes zijn minder sterk. Ze worden "sneakers" en "satellites" genoemd en proberen ook hun hom af te zetten op het nest. De sneakers doen dit "stiekem" op de nestrand en de satellites gedragen zich als vrouwtjes en weten zo in het nest met eitjes te komen.

De eitjes komen uit na de dagenlange bewaaiëring door het mannetje, met vers water. Als de larven beginnen te zwemmen, dan worden de afgedwaalde jongen nog een tijdje door het mannetje in het nest gehouden (door ze in de bek te nemen en terug in het nest te spuwen). Broedzorg dus. Dit gedrag kennen we ook van de Driedoornige stekelbaars.

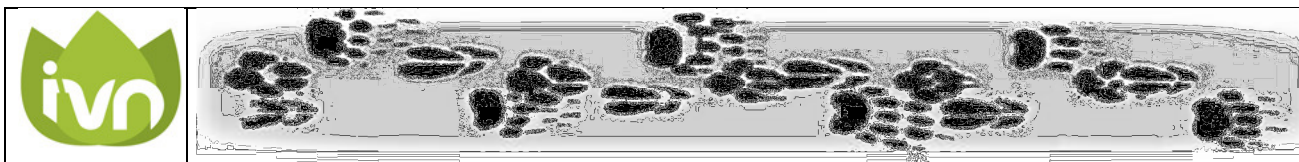
Het voedsel van jonge en volwassen Zonnebaarzen bestaat uit allerlei waterdiertjes, waaronder vaak ook het broed van amfibieën.

Zonnebaarzen worden in ons land circa 20cm lang en tot 8 jaar oud.

Uitheemse dieren

De Zonnebaars wordt tegenwoordig beschouwd als een exotische soort. Dat wil zeggen een soort uit een ander deel van de wereld, die via introductie door de mens bij ons terecht is gekomen. Daarbij nu ook nog eens als invasief (schade aanrichtend aan de inheemse natuur).

Denk hierbij bijvoorbeeld aan Wasberen, Grijs eekhoorns, Amerikaanse brulkikkers, Reuzenbalsemien, Reuzenberenklauw en Gestekelde duizendknoop. Het is een lange lijst en er bevinden zich hele mooie soorten bij (om te zien). De mens probeert nog iets van de oude, inheemse natuur te behouden door deze soorten af te remmen. Tijden veranderen hierbij. Zonnebaarzen werden ruim een eeuw geleden wel gekweekt door de Heidemij en uitgezet, ook ten behoeve van de visstand en de hengelsport. De Zonnebaars was verder gewild als aquarium- en vijvervis. In oudere boeken over vissen in Ne-

derland wordt er daarbij meestal nog niet gesproken over het nogal stevige foerageergedrag van de Zonnebaars, waarbij inheemse soorten kunnen worden verdrongen. De Zonnebaars was gewoon hier en daar "aanwezig". De problematiek van het foerageren door Zonnebaarzen speelt tegenwoordig vooral in poelen, mogelijk niet zozeer in de grote rivieren.

De Zonnebaarzen werden tot 10 jaar geleden wel aangeboden bij een groot tuincentrum in de buurt van Maastricht (net zoals op veel andere plaatsen in het land in de detailhandel). Je zag de Zonnebaarsjes daar in grote bakken met helder water zwemmen. Schitterende visjes, maar als ze door hun grote voortplanting en eetlust een plas of ven overnemen, dan kan het best zijn dat in korte tijd de eitjes en larven van zeldzame inheemse amfibieën worden opgegeten (zoals die van de Boomkikker, Heikikker, Knoflookpad en Kamsalamander). Ook libellen kunnen eronder te lijden hebben. Genoemd worden hier bijvoorbeeld de Venwitsnuitlibel, de Koraaljuffer en de Tengere pantserjuffer.

Ook kunnen uitheemse dieren ziekten verspreiden, zoals schimmels op vissen of amfibieën.

Kreeftenpest is bijvoorbeeld zo'n (schimmel)ziekte, veroorzaakt door Amerikaanse rivierkreeften.

Maatregelen tegen "nieuwe" soorten kunnen soms discussie opleveren.

De Otter, Bever, Wolf of zelfs de Bruine beer zijn bijvoorbeeld geen exoten in Europa, maar werden in Nederland uitgeroeid door de mens. Als ze op eigen kracht Nederland terug bereiken, dan zijn ze in principe beschermd. De discussie over de inpasbaarheid van grote dieren laten we hier maar achterwege. Is bijvoorbeeld een afgeschermd, groot natuurreservaat in West-Europa haalbaar?

Het beleid is er nu op gericht om Zonnebaarzen te weren. Deze nazomer was er nog een inventarisering, waarbij vrijwilligers met schepnetten de poelen mochten onderzoeken. Doel was om de effecten te meten van de recente droge zomers, waarbij veel poelen droogvielen.

Men zet nu ook wel Snoeken uit om de stand aan Zonnebaarzen lager te maken.

Droge en natte zomers, strenge winters

Zeer droge zomers, zoals de laatste jaren vaker zijn voorgekomen, kunnen ervoor zorgen dat kleine watertjes met Zonnebaars droogvallen. Dit zorgt ervoor dat de Zonnebaars daar dan verdwijnt en dat de andere dieren hun voortplantingspoel weer terug kunnen krijgen. In zeer natte zomers met wattervoerende verbindingsslootjes en met overstromingen, kunnen vissoorten, zoals ook de Zonnebaars, weer wateren (her)koloniseren.

Als poelen in strenge winters bevroren, dan kan er zuurstofgebrek optreden, waardoor de meeste Zonnebaarsen het niet overleven.

De Zonnebaars in Limburg

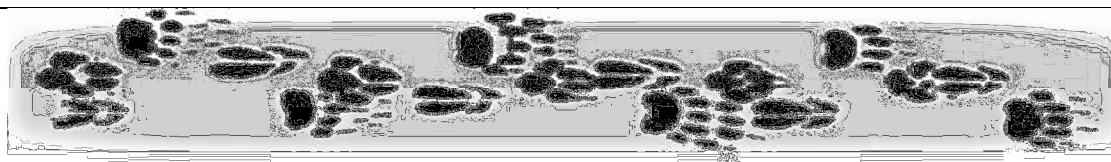
De Zonnebaars komt weinig of helemaal niet voor in de beken in de directe nabijheid van Eijsden. Ondergetekende heeft nog nooit een Zonnebaars in het wild gezien in onze regio.

Er zijn wel diverse meldingen uit de Oostelijke Mijnstreek, zo rond Schinveld en Heerlen. In Midden en Noord-Limburg komt de soort vooral voor in poelen en vennen, alwaar ook vaak amfibieën zich voortplanten.

Het boek van het NHG noemt als mogelijkheid dat de Zonnebaars in de grindgaten voorkomt en vermeldt oude waarnemingen (tot 1990). Dit zou stroken met een melding uit de zomer van 2020 over een Zonnebaars aan een sportvissershengel in het Grindgat Oost-Maarland.

BIJZONDERE WAARNEMINGEN

- 25.09 Op de kademuur van Het Bat worden jonge Muurhagedissen gezien.
- 26.09 In het buitengebied van Eijsden verschijnen kale plekken. De Maïs is geoogst.
- 27.09 Winden waaien om de rotsen. Walnoten, Kastanjes en Hazelnoten vallen massaal.
- 29.09 Mijn tocht Termaar-Bruisterbosch-De Heeg gemaakt. De veldweg tussen de doorgaande wegen Honthem-Bruisterbosch en Honthem-Eckelrade is met fijn bouwpuin geëgaliseerd. Verder westwaarts blijkbaar nog niet nodig. De Daor ligt grotendeels nog open en bloot.
- 04.10 Langs de Voer is een oude canada populier omgewaaid.
- 05.10 Dhr. Scharnigg van fruitteelt bedrijf Scharnigg langs de Zeep meldt dat hij acht Dassen heeft gezien in zijn perceel laagstam langs de Zeep. En al vroeg Jean! En ze zijn praktisch elke avond present.
- 06.10 De akkers van St. Amand kleuren (winter) groen. Een perceel aard-appelen moet nog geoogst worden. Honderden kleine vissen in de heldere Voer. Rötse (ruisvoorns), Goovies (riviergrondels), Windes en Forellen.
- 07.10 Een avond gaan observeren bij Scharnigg langs de Zeep. En jawel hoor! Tussen 20.01u en 20.15u zie ik 6 fouragerende Dassen.
- 08.10 Even naar Visé. De restanten van het bruggetje over de Berwijn zijn afgevoerd. Het ziet ernaar uit dat er geen nieuwe brug komt. In de stad zelf is het bij dit oktoberweer gezellig druk. Ondanks dat het leven ook hier duurder wordt. Mijn Boules Liegeoises zijn per stuk liefst 30% duurder geworden. Mijn pils in Taverne Jean nog niet.
- 09.10 De Maïs langs de Voer en de Maas is geoogst. Duidelijk zijn de wis-

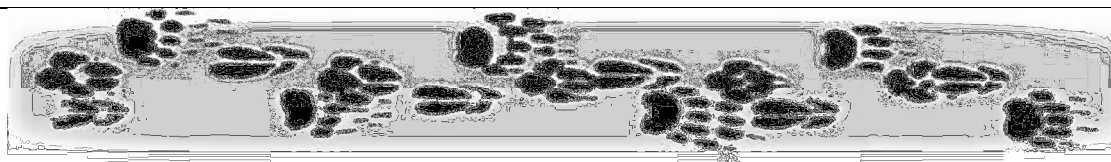
sels te zien van de Bevers. Diep uitgesleten in de rivierbedding en vol met maïsstengels op de grond. Op de bast van een canadas zit een Muurhagedis te zonnen.

- 09.10 Kameraad Cor Hanssen uit Termaar meldt een vlucht overvliegende Kraanvogels. 's Avonds geen Dassen.
- 13.10 Kameraad Jacques Theunissen meldt een dode jonge Das langs de Rasberg bij klmp 5.5. Zijn vraag voor een flinke wandeltocht moet ik met nee beantwoorden. 's Avonds weer geen Dassen. Tja, de nachten zijn lang.
- 16.10 De Muurhagedissen profiteren volop van de oktoberzon.
- 17.10 Langs de Linderweg in Eckelrade zijn een 2-zits en een 3-zits bank gedumpt. Blijkens een sticker is dit al

gemeld en wordt er actie ondernomen. Ik probeer de Trichterberg te doorkruisen. Bijna onmogelijk door het tapijt van braamstruweel. Van de 4 dassenburchten zijn er 3 leeg. Men is begonnen met het egaliseren van de Daor. De veldwegen richting Sjechelder zijn inmiddels hersteld.

- 18.10 Nog eens gaan observeren bij Scharnigg langs de Zeep. Vanaf 19.28u laten de Dassen zich zien. Twee jongen lopen mij onderste boven. Een oude vertrouwt het niet en allen snellen naar hun burcht.
- 23.10 Enkele tienduizenden Kraanvogels trekken over het Oosten van Zuid-Limburg zuidwaarts.
- 31.10 Een groep van 14 Kraanvogels trekt om ca. 14.40u zuidwaarts over het hamstergebied Heer. De Vossen van Kasteel Eijsden worden regelmatig gezien in de dorpskern.
- 01.11 Tocht over De Kaap. Aardappelen zijn uit de grond. Enkele percelen Bieten wachten nog op hun beurt. Geen wild. Ook een stukje struinen door het bos levert niets op.
- 02.11 De Daor is geëgaliseerd, begaanbaar op hoge hakken. Bij 't Wiet Klief heeft een ware kaalslag plaats gevonden. Hier moet ouderwets, echt kalkgrasland verschijnen. Jammer voor de dieren en planten die er al 50 jaar hun habitat hebben.
- 03.11 Langs de Daor zijn heel wat bomen gemerkt met een stip. Zullen wel gekapt worden. Staatsbosbeheer heeft geld nodig. Dat heet dan natuurbeheer.
- 06.11 Ik zie 2*1 IJsvogel boven de Voer. Bij het Europapark steekt een Eekhoorn de Voerenweg over, gevolgd door een Fazanthaan. Ten Oosten van de Oude Molenweg wordt er ijverig gejaagd.

- 10.11 Novemberzon. Goed voor heel wat Muurhagedissen, grote en kleine.
- 12.11 Tocht over De Kaap. Alles is inmiddels geoogst. Enkele bietenpercelen wachten nog op hun winterbeurt. Geen wild, weinig vogels. In het schootsveld van een jachtkansel zijn in de bosrand een tiental bomen ontstaan van hun onderste takken. Enkele stammen zijn ingesmeerd met en of ander goedje dat de Wilde Zwijnen moet lokken. Van die dieren zie ik overigens geen sporen. De dassenburchten liggen onder blad.
- 19.11 Met kameraad Jacques een super tocht gemaakt in Het Land van Herve. 18,5 km glooiend op en neer, over verharde of niet verharde wegen, door weilanden en over in bewerking zijnde akkers. Vanuit Les Bruyeres naar Wegnez, Soiron, Grand Rechain en terug. Toen we vertrokken was het mistig maar het klaarde op. Genieten van het landschap met zijn typische agrarische bebouwing en gebruik. Heel wat Waalse hoekjes. Nog niet alle biomaïs, de kwaal van het boerenland, was geoogst.
- 24.11 Boven de velden van het Hamstergebied Heer jaagt een fraai vrouwtje Blauwe Kiekendief. Langs de bosrand op De Kaap dan een Havik.
- 26.11 De velden rond Witgrubbe en Zevenheuvelen onveilig gemaakt. Goed voor 1*2 Hazen en 1*1 Vos. De dassenburchten in de Witgrubbe zien er verrassend goed uit. Op 2 andere plekken zit een Vos. Geen sporen van Reeën.

Jean Creuwels, met dank aan de melders

Najaar 2021. Rode ibis gezien. Terugblik op Maashoogwater.

Maandag 6 september. Er wordt weer een Rode ibis gezien bij Eijsden, bij de Schaatspoel deze keer. Slechts weinigen hebben deze vuurrode vogel wel eens in de natuur gezien. Deze soort komt alleen voor in Zuid-Amerika en zal niet zelf de oceaan overvliegen. Waarnemingen van Rode ibissen kunnen betrekking hebben op ontsnapte vogels uit dierenparken of misschien van particulieren. Of ze een koude winter bij ons op eigen kracht kunnen overleven is niet bekend. In maart 2020 ontsnapten er 14 stuks na een storm uit dierentuin Planckendael in België. De meeste vogels zijn weer teruggebracht naar het park, maar niet allemaal. De kans blijft dus aanwezig om een Rode ibis te zien. Vorig najaar werd er nog eentje gezien bij De Schans (Navagne).

Dinsdag 7 september. Zomerse dag. Geen Rode Ibis, maar een witte Ooievaar bij Navagne. IJsvogel boven de Beemdenpoel met het Wilgeneilandje. Bruin zandoogjes vliegen er ook nog. In de Beemden bij de meetboot hebben de nesten Zwarte wegmieren en de Gele weidemieren de overstromingen overleefd. Wonderlijk hoe dit kan.

Woensdag 8 september. Zomerse dag, circa 27°C.

Opnieuw een Schaakbordlieveheersbeestje op de Vogelzang. Bij tuinwerk-

zaamheden valt de grote hoeveelheid Segrijnslakken op. Mooie huisjesslakken, een maat kleiner dan de Wijngaardslak. Eetbaar en wel bekend onder de naam: "Petits-gris de Namur".

Tussen de kinderkopjes groeit Gewoon varkensgras. Een moeilijk weg te krabben plantje.

Donderdag 9 september. Viervlekkig Aziatisch lieveheersbeestje op de tuinmuur.

Vrijdag 10 september. Broeierig, met af en toe wat regen. Een bordje met gistend fruit (peren, pruimen, banaan) lokt Atalanta's naar de tuin. Wespen zullen er niet veel bij zijn dit jaar. Door de specifieke weersomstandigheden van 2021 zijn er dit jaar weinig wespen.

Zaterdag 11 september. Larve Citroenlieveheersbeestje en een Grote glansslak (een kleine huisjesslak) in de tuin.

Zondag 12 september. Levendbarende hagedissen in de bermen bij Banholt, naast Wespinnen en sprinkhanen zoals Krassers en Bramensprinkhanen. Grote groene sabelsprinkhaan op de muur in Eijsden.

Maandag 13 september. Langs de Maas is de zuidwaartse trek van de Atalanta goed te zien. De ene na de andere passeert er. In de bebouwde kom en boomgaarden overal vlinders: Atalanta's in Perengaarden, Dagpauwogen op roze Sedum (Hemelsleutel), en nog meer soorten op Buddleja's, op Laurierkers en op bloeiende Klimop. Vaak wel 15 bij elkaar. Mijn gele Vlinderstruik heeft nog nooit zoveel tuinvlinders tegelijk gehad, nu wel 15 tegelijk in 5 soorten. Bij het fotograferen ervan komt de torenhaan van Eijsden in het zicht. De forse staart is opvallend. De overlevering zegt dat de voormalige Eijsdense brouwerij van Henquet in de Kerkstraat naar deze torenhaan is vernoemd ("De Haan, Eysden").

Dinsdag 14 september. Broeierige dag, 24 à 25 °C.

Scheefbloemwitjes in de tuin in Banholt. Daarnaast Klein koolwitje, Groot koolwitje en Klein geaderd witje, dus 4 soorten witjes tegelijk.

In Eijsden op een oud muurtje aan de Vogelzang: Straatwolfsmelk.

Nieuws: wetenschappers in Amerika willen de uitgestorven Wolharige mammoet weer tot leven wekken. Er worden soms gave, bevroren dieren aangetroffen in de permafrost in Siberië en men wil via Mammoet-DNA en met tussenkomst van de verwante Aziatische olifant een dier laten ontstaan. Hoe precies is een ingewikkeld verhaal. De één ziet in deze ontwikkeling bepaalde gevaren, de ander vindt het een spannend experiment, weer enkele levende Mammoeten in Siberië.

Zie verder op pagina: 17

AGENDA 2022

Het "Wandelschema" & "Korte Tour"

--	--	--

Het programma is samengesteld door José Goessens, Marianne Theunissen, Betsie van der Put en Anne van Santen. Vertrek Cultureel Centrum 11.00 uur via carpoolsysteem. Bij elke weersomstandigheid.

Bijdrage onkosten chauffeur € 2,50 per persoon, ongeacht de afstand. Deelname aan deze wandelingen geschiedt op eigen risico. Wandelingen zijn geschikt voor een ieder die goed ter been is. Wij gaan er vanuit dat iedere chauffeur een eigen inzittende verzekering heeft.

Anne van Santen, tel. 043-4094672, asvansanten@home.nl

Programmaoverzicht 2022 Vogelwerkgroep excursies & bijeenkomsten

Datum	Tijd	Activiteit	Vertrekpunt/locatie/contact

* Exacte datum en tijd te bepalen door teller(s)

Wil je deelnemen aan een excursie (behalve die naar de Eijsder Beemden), meld je dan s.v.p. aan bij Ed Bayens (ed_bayens@yahoo.co.uk; tel. 4091024).

Telefoonnummers:

Ed	409 10 24	Philippe	457 23 70	Frans	409 12 83
Lydia	361 58 05	Thérèse	408 54 10		

Aan de activiteiten van de vogelwerkgroep kan in principe elke IVN'er deelnemen. Hebt u belangstelling om vogelaar te worden? Bel!

Ed Bayens

Werkgroep Flora werkgroep (voorheen: Bloeiende Bermen)

In principe gaan we iedere laatste vrijdag in de maand op pad om planten en bomen te bekijken. We vertrekken steeds om 13.30 uur (tot 16.00 uur) vanaf verschillende locaties. Het programma bespreken we in januari. Inlichtingen: Annemie Speckens, 043-4092623, annspeckens@kpnplanet.nl of Anne van Santen, 043-4094672, asvansanten@home.nl

Dus als je mee wilt lopen dan mail even.

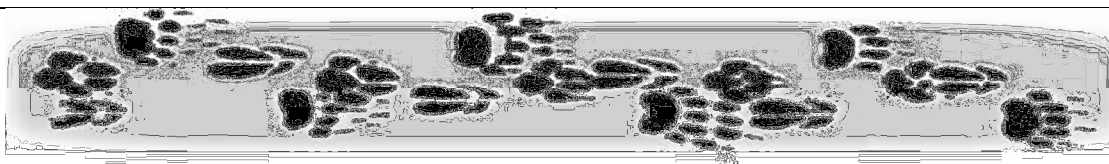
TdJ

Cursussen 2022

Datum	locatie	Onderwerp

Onderwerp, spreker en plaats wordt bekend gemaakt via de plaatselijke pers en op de site van ons IVN. Hebben wij uw mail adres dan ook per mail.

De zaal is open vanaf 19.30 uur en wij beginnen stipt om 20.00 uur. Inclusief pauze tot 22.15 uur. Voor leden gratis, niet-leden betalen € 3,-.

BIJZONDERE WAARNEMINGEN *vervolg van pagina: 15*

Woensdag 15 september. Atalanta's vliegen af en aan. Wiel Schins vertelt over de Atalanta's in de tuin waarbij hij territoriaal gedrag heeft waargenomen. Inderdaad hebben de mannetjes in de paartijd een eigen territorium, dat wordt verdedigd. Ook vertelt Wiel dat deze vlinder vaak op je hoofd en schouders komt zitten, soms ook tijdens het eten, tot aan je mond aan toe. Daarnaast nam Wiel een tijd geleden op een landweg zeer veel witjes bij elkaar waar. Het betreft hier "mud-puddling", de vlinders zuigen dan zouten (mogelijk ook vocht en voedingsstoffen) op, die een functie hebben bij de voortplanting. Een verschijnsel dat we in Nederland niet vaak zo massaal zien. Een enkele keer met wat geluk, en dan voornamelijk witjes of blauwtjes. Aan de Vogelzang is er nog een nest Huiszwaluwen met 2 jongen en aanvliegende oudervogels.

Vrijdag 17 september. Jacques van Mastrigt ziet zijn 2e Sleedoorndpage van dit seizoen op de St. Pietersberg. Eitjes van deze soort zijn in de winter makkelijker te vinden op Sleedoorntakken, dan de volwassen vlinders in de nazomer (vanwege de verborgen levenswijze). In de tuin in Eijsden schuilt een Gewone pad onder een steen. Op de gele Buddleja foerageren meer dan 30 vlinders tegelijk!

Zaterdag 18 september. Maas Cleanup, Schone Rivieren. Alweer zijn er vrijwilligers langs de oevers in de weer. Eén van de hoofddoelen is het plasticvrij maken van de rivieren en uiteindelijk ook de zee. Al ligt er natuurlijk ook allerlei ander afval na het hoge water. In de jaren '70 zag je bij hoog water ook veel lege wijnflessen in de Maas drijven. Die traditionele wijnflessen (met kurk) zie je nu weinig of niet meer langskomen.

Nu het toch weer over de Maas gaat, even een geografisch intermezzo. In 1991 mocht ik met mijn ouders één van de bronnen van de Maas bezoeken, op het Plateau van Langres in Frankrijk. Een piepklein bronnetje. Wel erg leuk om te zien, voor Maasmensen.

Zoals wij allen weten heet de Maas in het Frans "la Meuse". In het Waals is dit "li Mouze" (of "li Moûse"). Bij ons simpelweg de Maos en wat noordelijker in Limburg de Maas. De waternaam zou uit een Europese taal van nog vóór de komst van de Romeinen stammen.

Nu we toch heemkundig bezig zijn, hoe zit het met de Berwijn? Deze ontspringt bij Birven in de gemeente Aubel. In het Frans spreekt men van "la

Berwinne". In het Waals "li Berwène". In het Nederlands en Vlaams: "de Berwijn". In het Eijdsens klinkt dit vrijwel net zo. In het Moelings: "de Berweng" (of "de Berwing"). Etymologisch zou dit kunnen betekenen: "rivier van de Bevers". Het zou ook afgeleid kunnen zijn van "bron", of "borrelend" (ontleend aan een Gallisch-Keltische taal of een Europese voorganger daarvan).

Maandag 20 september. Bruin blauwtje langs de Maas. Een bezoek aan Hoog-Caestert levert een geelbruine Levendbarende hagedis op.

De oude waterbuffer staat er nog onder water. Zeldzaam, deze ligt vrijwel altijd droog, afgezien van een paar modderpoelen.

Dinsdag 21 september. Nog steeds nazomerweer, echter wel met een koude "Bijs". De Noordoostenwind voert hopelijk nog eens een Rouwmantel naar Zuid-Limburg. De vissers langs de Maas, de Knobbelzwanen en de Muskuseend hebben hun stekjes weer opgezocht. Het weggespoelde watervogeleiland in de Maas laat nog geen herstel zien. De Aalscholvers zitten er wel weer op wat kale stronken. Het eveneens weggespoelde eiland bij Ternaaien, links van de veerboot, toont alleen nog wat ontluikend groen aan de overgebleven boomstronken. De vissers vertellen dat er nu ook siervissen in de Maas zwemmen. Vroeger zag je ook wel eens een goudvis, maar nu schijnen er zelfs Kois in de Maas te zwemmen, als gevolg van de overstromingen.

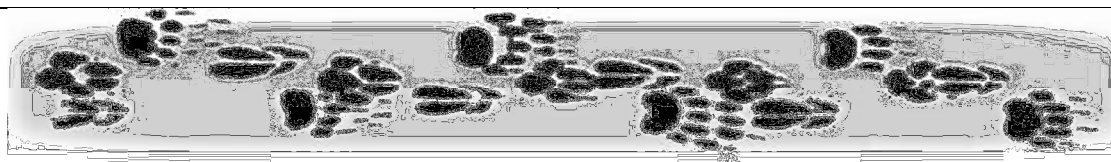
In Haccourt zijn er op enkele tientallen meters Klimop vele tientallen vlinders, bijen en zweefvliegen te zien. Ik raak in gesprek met een passante met "kelbas" (boodschappentas), die zal wel "commissies" gaan doen bij de supermarkt daar, welbekend bij de Eijdsenaren. "Faire des courses", zegt ze, in het Frans. Tijdens het gesprek merk ik dat ik het Franse woord voor Klimop niet ken (dit is "lierre"). Wel papillons natuurlijk en ook "abeilles" (bijen). Het valt de dame ook op dat er dit jaar zoveel vlinders zijn.

In Hoog-Caestert heeft een grote kikker de oude, nu waterhoudende, buffer ontdekt. Enkele Bruin blauwtjes vliegen er op "Kroedwis" (Boerenwormkruid), evenals een lichtblauw Icarusblauwtje (mannetje). Ook enkele Bruinrode heidelibellen zijn er te zien.

Woensdag 22 september. Bij de Köbbesweg in de waterbuffer een Bloedrode heidelibel en Bruin blauwtje. In de Mozartstraat zijn er schitterende foto's te maken van Dagpauwogen op goudgele Guldenroede. In de Hubert Smeetsstraat 2 Distelvlinders op Verbena (Stijf IJzerhard). Deze straat rond het grasveldje is vaak vlinderrijk, zoals ook dit jaar, vanwege de vele geschikte nectarplanten: Sedum (Hemelsleutel), Klimop, Lavendel, Viburnum tinus (soms Sneeuwbal genoemd), Buddleja (Vlinderstruik), Verbena, Herfstasters, Zevenzonenboom.

Donderdag 23 september. Op d'n Diek zie ik de Houtpantserjuffer, een soort libel.

Vrijdag 24 september. De astronomische herfst is begonnen. Hier en daar is er al sprake van bladval. De Hazelaars dragen goed en de noten vallen al.

"Dan komt er een strenge winter", hoor ik, "als er veel noten zijn". De Hazelaars kunnen echter ook niet weten wat voor winter we krijgen. Planten en dieren reageren meer op de omstandigheden van het moment, of op het afgelopen seizoen. De voorspellende waarde van het gezegde kan misschien nog afhangen van achterliggende factoren, dus wie weet.

Zaterdag 25 september. Op de Vogelzang zitten er Meeldauwlieveheersbeestjes in de Hazelaar. Beige-geel van kleur. Ook leuk.

Zondag 26 september. Dubois-lezing in het Ursulinenconvent. Wiel Schins gaat in op het onderzoek van Dubois van de fossielen in de Tegelse klei.

Nadat Dubois zijn rechtoplopende aapmens had ontdekt in Nederlands Indië keerde hij terug naar Nederland. De veelzijdige Dubois had het idee opgevat om te gaan zoeken naar een missing link tussen aap en mens in Europa. In de klei van Tegelen werden allerlei verschillende fossielen gevonden van planten en dieren die in een warm klimaat leefden. De ouderdom van deze fossielen werd geschat op circa 2 miljoen jaar. Het onderzoek leverde een vergroting van de kennis op diverse terreinen op. Er werd wel een kies van een aap gevonden, maar een missing link, zoals gevonden op Java, werd echter niet aangetroffen. Nadien zijn er in Europa wel zeer oude fossiele mensachtigen gevonden. Wie weet wat er ooit in Nederland nog allemaal aan fossielen wordt gevonden. De aap van Tegelen was verwant aan de Berberapen, toch een hele mooie vondst.

Een wandeling van Banholt naar Herkenrade levert een Levendbarende hagedis op in de wegberm.

Van de heer Stoffer ontvang ik enige resultaten van een nachtvlinderonderzoek op de Waardhoff: de Getekende gamma-uil, dit is een soort van ruiger (kalk)grasland, en de Spar/schijnsparspanner.

Maandag 27 september. Stevige bui met wind in de middag.

Dinsdag 28 september. Nazomerdagje met zon, hoewel het maar 18 à 19°C wordt. Nog steeds zijn veel tuinen zeer vlinderrijk. Meest geziene soorten: Dagpauwoog, Atalanta, Klein koolwitje en Scheefbloemwitje. De Zonnebloemen op d'n Diek nemen in aantal toe. Zaden meegevoerd door de Maas met het recente hoogwater, of gaat de ontwikkeling tot plant niet zo snel? Dientje en Guy geraadpleegd: waarschijnlijk stonden er in eerdere jaren ook al Zonnebloemen, maar vallen ze nu meer op.

Toen de Diek net was opgeworpen met opgebaggerde Maaskiezels (in de vroege jaren '70), stond het er vol tomatenplanten. De zaden waren wel zeker aangevoerd door de Maas. Ook langs de Voer bestaat dit verschijnsel, hoor ik. De tomatenzaden zitten dan in het afvalwater van de mens.

Bij het opwerpen van d'n Diek werden trouwens heel wat fossielen gevonden. Deels afkomstig uit het Maasgrind, deels uit de plaatselijke ondergrond van de

Maas. Zo bewaar ik al 40 jaar een daar gevonden grote Belemniet. Deze is gedetermineerd als een Belemnella uit de Formatie van Vijlen (met dank aan Wiel).

Woensdag 29 september. De herfst barst los met koud weer en regenbuien. Een volwassen Gewone pad zit verscholen in de tuin en bij de schaarse opklaringen komen de vlinders nog even tevoorschijn. Zelfs een Gele luzernevlinder op de wei langs de Maas.

Donderdag 30 september. Tijdens een opklaring de Menuetzwefvlieg gezien in Maastricht op een ingezaaid bloemenveldje. Ook daar een Veelstippig Aziatisch lieveheersbeestje in een plantsoentje.

Vrijdag 1 oktober. Bij Jan Janssen aan de H. Smeetsstraat zijn er tientallen Dagpauwogen en Atalanta's te zien op de Klimop. Een Bruinrode heidelibel strijkt er neer op de kiezelsteentjes.

Zaterdag 2 oktober. In de avond stevige wind. Het tuinmeubilair en de planten waaien om.

Zondag 3 oktober. Echte herfstdag. Grijs, geen streepje zon.

Tijd om de "moosjtem" (tuin) winterklaar te maken met de "graofsjöp" (spade) en "roeffelsjöp" (platte schop). Uiteraard met mate, er moeten ook overwinteringsplekjes voor amfibieën en insecten overblijven. Gesnoeid wordt er met de "secateur" (snoeischaartje).

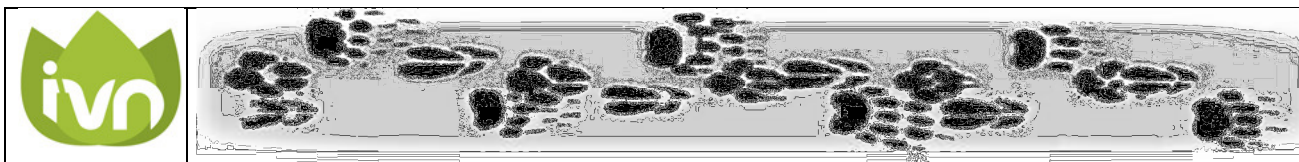
Maandag 4 oktober. Zonnige dag. IJsvogel bij het betonnen steigertje aan de Maasinham. Weideschorpioenvlieg (een mooi beestje) ook daar in de buurt. Scheefbloemwitje in de H. Smeetsstraat.

Donderdag 7 oktober. Grote Bruine kikker bij de Jeu de boulesbaan in Breust. Dat is meer een landdier dan zijn groene familie.

Vrijdag 8 oktober. Zeer zonnig bij 18°C. Op de Sint Pietersberg wemelt het van de Bruinrode heidelibellen. Ik kan ook een Paardenbijter fotograferen, dat is een stevige libel met blauwe vlekjes, en een Bruine winterjuffer, nieuw voor mij. De blauwe Beemdkroon en het gele Vlasbekje bloeien nog. Zo ook de zeldzame Kalketrip.

Ik tref er mensen van de Vlinderstichting. Ze vertellen over de wel meer dan 100 Dagpauwogen die ze bij elkaar zagen op Herfstasters nabij Epen. Ik zeg dat ik nog op zoek ben naar de Argusvlinder en zie daarna een mannetje van deze soort bij de Duivelsgrot. Een gekende plek voor deze steeds zeldzamer wordende soort.

Wat betreft de Bruinrode heidelibel, deze kan zo massaal voorkomen in een gebied dat hij trekgedrag kan gaan vertonen en groepsgewijs gaat "zwermen", op zoek naar nieuwe gebieden. Dit verschijnsel is uit het verleden bekend, waarbij men enorme aantallen tot boven de zee kon aantreffen. Enkele jaren geleden werd het verschijnsel nog in Zeeland waargenomen (Walcheren, Veerse Gat-dam, medio september 2018). In de bebouwde kom van Eijsden kan men hem nu ook aantreffen op warme stenige plekjes in tuintjes.

Op de Vogelzang wordt een Meidoornkielwants gezien.

Zaterdag 9 oktober. Nog steeds veel zon. Wel 40 Dagpauwogen op de Herfstasters op de Jeu de Boulesbaan in Breust.

Zondag 10 oktober. Lezing bij de Heemkunde in Banholt over de geologische lagen die bij de grondboringen in verband met het Einsteinproject worden aangetroffen. Veel is er al bekend, maar ook heel veel nog niet. In de geologische geschiedenis konden zich hier soms water- en landsituaties vlak bij elkaar voordoen, zodat de afzettingen ook vlak bij elkaar kunnen verschillen. Verder zijn hier en daar in het verleden al lagen geërodeerd, zodat ze weg zijn. Daarnaast bevinden we ons hier in een zone met sterke plooingen, waardoor de diepte van de lagen nogal verschilt. Er wordt in de lezing ook een link gelegd met de zoektocht in dit gebied naar steenkool, rond het midden van de 19e eeuw. Het leek aanvankelijk "logisch" dat er wel steenkool zou zitten, zo midden tussen de bekende mijnbouwgebieden in aangrenzend België, Nederland en Duitsland, maar dit bleek toch niet het geval te zijn.

Maandag 11 oktober. Hoe heet dat plantje in de straat, dat al zo lang paarskleurig ("rozerood") bloeit? Het is het Harig wilgenroosje. Onbekend is, dat deze plant eetbaar is en ook een rol speelde in de volksgeneeskunst.

Dinsdag 12 oktober. Grijs regendag. In de tuin spontaan paddenstoelen in een bloempot: mogelijk Parelhoenchampignons.

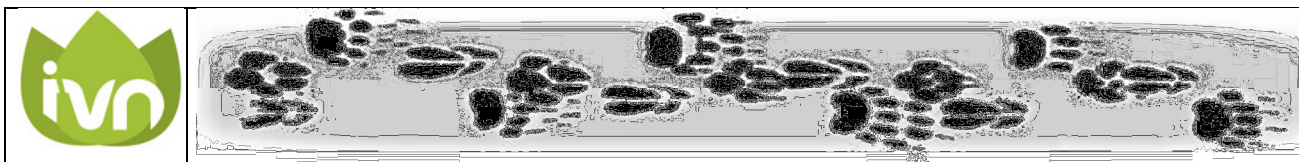
Donderdag 14 oktober. Grote groene kikker op de rand van de vijver. Het lijkt erop, dat enkele grote kikkers van deze soort afwisselend steeds een paar dagen verblijven bij vijvers in de naburige tuinen en dan weer terug op bezoek komen. Tijdens de regenperiode in de zomer heeft de Groene kikker zich nogal wijd verspreid, ook naar tuinen toe.

In de avond Duboislezing bij Studium Generale in Maastricht. Tijs Goldschmidt houdt een (literair) verhaal over de Wolf. De lezing begint luchtigjes met een scène uit het Jungle Book, de tekenfilm van Walt Disney uit 1967. Ook ik mocht deze film aanschouwen, mogelijk nog bij Cinema Modern aan de Wilhelminastraat, toen Eijsden nog zijn eigen bioscoop had. Maar het zou ook in Maastricht geweest kunnen zijn. Mowgli wordt opgevoed bij de Wolven, daarmee start het "essay". Daarna wordt iedere uithoek van het Wolvenvraagstuk verkend, tot aan werende omheiningen in Noord-Nederland aan toe.

Vrijdag 15 oktober. In de ochtend regen in Eijsden. Bij een korte opklaring komt er meteen een Atalanta naar de Gele vlinderstruik.

Mooie kleurencombinatie.

Zaterdag 16 oktober. Zonnige dag, die begint met een sprinkhaan in de tuin in Banholt, het Zuidelijk spitskopje. Alweer een soort met "Zuidelijk" in de naam. Zo zag ik afgelopen jaar de Zuidelijke boomsprinkhaan in de tuin in Eijsden en de Zuidelijke oeverlibel langs de Maas. Het wachten is nog op de Zuidelijke heidelibel, die is hier ook al gezien.

Vervolgens op deze dag 2 rupsen van de Kleine beer bij Hakkeknoep en Atalanta's en Dagpauwogen in de tuin op de gele Ranonkelstruik (*Kerria Japonica*) en de Gele vlinderstruik (*Buddleja weyeriana* Sungold). Verder Meeldauwlieveheersbeestjes op de Hazelaar.

Maandag 18 oktober. Zeer rustig herfstweer bij 17°C. Klein geaderd witje op *Verbena* in Gronsveld. In Eijdsden nog overal Dagpauwogen op de hoge Herfstasters. Ook springt er een Ratelaar (sprinkhaan) op het trottoir van de Meikers.

Dinsdag 19 oktober. Bij Oost foerageren 2 Grote zilverreigers op het groene gras. In de avond is er een tornado bij 's Heerenberg.

Woensdag 20 oktober. In Barendrecht is er eveneens een kleine tornado, die grote schade veroorzaakt. Bij ons ook stormachtig weer met rond de middag een plensbui. Toch vliegt er nog een Atalanta door de H. Smeetsstraat. Met de wind mee deze keer.

Vrijdag 22 oktober. Robertskruid op de oude tuinmuur in Eijdsden. Veelstippig Aziatisch lieveheersbeestje aan de Hutweg. Lieveheersbeestjes herkennen lijkt moeilijk, maar met enige oefening zijn bepaalde soorten vrij gemakkelijk te herkennen. De waarnemingsites op internet (zoals waarneming.nl) zijn daarbij een grote hulp.

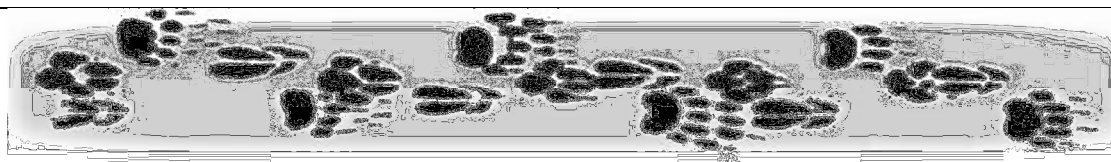
Varens van de soort "Mannetjesvaren" staan in de bermen van de Rondelenstraat tussen Libeek en Mheer. "Vaoën" heten varens in Eijdsden, leerde ik thuis in mijn kindertijd. Een beetje apart woord, er bestond alleen een enkelvoud van. "Ien 't böske sjtaet vaoën".

Ongeveer net zo'n woord als "gaoën", dit is (naai)garen.

Zaterdag 23 oktober. Bloembolletjes planten op de Waardhoff: deze keer de Grote sneeuwroem (een voorjaarsbloeier). Tussendoor gezien: Bruine kikker, Blauwe glazenmaker, Bruinrode heidelibel, Slangmiljoenpoot, Schorsvlieg, Atalanta, Koolwitje, Sluipwesp ("*Dolichomitus*"), Grote glansslak en Rapunzelklokjes.

Zondag 24 oktober. Mooie zonnige herfstdag. Wel 40 vlinders gezien in de tuinen van Mheer, Banholt en Margraten. Allemaal Dagpauwoog en Atalanta op Klimop, met daarnaast enkele Gehakelde Aurelia's en Koolwitjes. In Mheer Eikvarens op de bekende oude keermuur met Kastanjabomen en een zonnende Bruinrode heidelibel op een huisgevel. Kraanvogels passeren boven Margraten (circa 100 stuks, 17.15u). Geschubde inktzwammen staan er langs de weg.

Dinsdag 26 oktober. Alweer een nieuwe wants gezien. De Bruingemarmerde schildwants. Een nog zeer zeldzame soort in ons land. Wantsen kom je overal tegen, in allerlei soorten en kleuren. De meest opvallende zijn de Vuurwants (rood met zwart, lijkt op een Afrikaans masker) en de Pyjamaschildwants (rood met zwart gestreept). Verder wordt de Groene schildwants veel gezien.

Woensdag 27 oktober. Wandeling bij Oud-Valkenburg en de kastelen Genhoes, Schaloen en Oost. Onvoorstelbaar hoe hoog het Geulwater ook daar heeft gestaan. Bij de plaats Oud-Valkenburg ligt volgens de huidige inzichten de oorsprong van de stad Valkenburg. Er is een oorkonde uit 1041 waarin de plaats "Falchenberg" wordt genoemd. Ook de kerk heeft een hoge ouderdom. Delen ervan zijn nog 11e eeuws. In het Frans spreekt men overigens van Fauquemont als het over Valkenburg gaat (dus ook met "berg" in de naam, net als in het dialect).

Verrassing bij de visvijver: we zien de Rode ibis, die al geruime tijd bij Valkenburg verblijft. Dus toch nog een Rode ibis in het wild gespot!

Vrijdag 29 oktober. Is dit de laatste "Gouden oktoberdag" van het jaar? Zuidenwind, zon en 19°C. In de nademiddag staat een Vos bij de rijbaan van de Bukel op de uitkijk, voordat hij of zij kan oversteken.

Zaterdag 30 oktober. De Veelstippige Aziatische lieveheersbeestjes zijn weer goed aanwezig in de bebouwde kom. Het gele Muurhavikskruid bloeit nog in de tuin.

Zondag 31 oktober. Bont gekleurde Snor zweefvlieg in de tuin in Banholt. In de avond stevige regen.

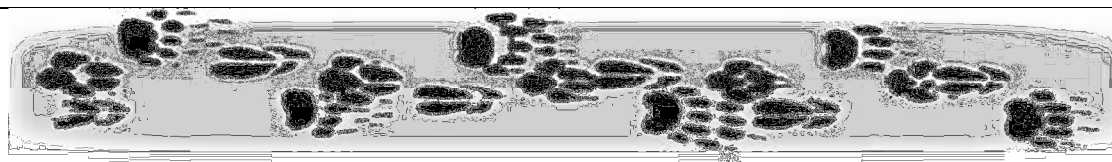
Maandag 1 november. Allerheiligen. Herfstig met waterig zonnetje. In de Eijsder Beemden zonnen nog vele Bruinrode heidelibellen. Zelfs een Paardenbijter poseert voor een foto. Een stevige donkere libel met een blauwe en groenige tekening. In de tuin Zwartgerande tuinslakken met fraaie huisjes.

Dinsdag 2 november. Allerzielen. Herfst met regenbui. Ondanks de dalende temperaturen is er nog steeds een Groene kikker actief in de tuinvijver. Groene kikkers kunnen ook bruinachtig van kleur zijn, zoals deze kikker in de tuin ook is. Ook de echte Bruine kikker kan variëren in kleur. In tuinen met vijvers kunnen zowel de hard kwakende Groene kikkers, als ook de meer rustige Bruine kikker en de Gewone pad worden aangetroffen. Bij een tuin zonder vijver is de kans op een Groene kikker klein (behalve tijdens de onophoudelijke regens van afgelopen zomer, aan de Maaskant).

Woensdag 3 november. Regen, zeer waterkoud bij 7°C. Een sluipwesp (*Opinion obscuratus*) zit buiten op het raam.

Nostalgische wandeling langs de Maaskant van Eijsden. Op de plek van de oude "Buis" aan de Maas eten wel 50 ganzen van het sappige gras. Voorna-

melijk witte Parkganzen ("Soepganzen"), Grauwe ganzen en enkele Grote Canadese ganzen. Bij La Meuse was de plek waar in mijn jonge jeugd gebiljart werd en uitbater Jean Piters aan de zijkant zijn authentieke frites bakte ("Friture Jean"). Jean had het vak bij zijn oom in Luik geleerd. Een "tuut frit" (een puntzak frites) was bij Jean al sinds midden jaren '50 te krijgen. De frites werden zelf gesneden en voorgebakken, de puntzakken werden ter plekke gedraaid. De mosterd kreeg je er gratis of bijna voor niets bij.

Donderdag 4 november. In een gestekte plant van de Gele vlinderstruik bloeit zowaar een volledige bloem! En dat op deze late datum. De moederstruik heeft ook nog vele bloemen. Waar vind je in november nog een bloeiende Buddleja?

Zaterdag 6 november. Maaien met boerenpaarden bij het bloemenveld in Malpertuis. De Wilde cichorei bloeit er nog (lichtblauw). Paddenstoelen staan er ook: De Gewone knolparasolzwam en Geschubde inktzwammen. Spinnetjes zoals de Kraamwebspin zijn ook nog wakker.

Maandag 8 november. Rustige herfst dag met zon. De bessen van de Vuurdoorns komen al goed op kleur. In Eijsden foerageren en zonnen nog een Scheefbloemwitje, Dagpauwoog, Atalanta, Akkerhommel, Bandzweefvlieg en Snor zweefvlieg. In het Ursulinenpark Vuurwantsen op de bomen. Op de Sint Pietersberg wordt een mannetje Klaverblauwtje gezien, door Jacques van Maastricht. Heel bijzonder, een zeer zeldzame soort, en dan nog in november. In de Spriemenstraat ligt in de luwte een berg herfstbladeren, zoals al generaties het geval is in iedere herfst. Ondergetekende kon er 55 jaar geleden al doorheen rollen, toen lag het er vaak nog veel hoger. Maar ja, toen waren er nog geen bladkorven geplaatst.

Dinsdag 9 november. Vorst aan de grond. Superzonnig weer. Naast de "gewone" vlinders in de tuinen, vliegen op de Sint Pietersberg nog Bruin blauwtjes, Kleine vuurvlinders en er worden zelfs 3 Klaverblauwtjes gezien. Dat moet wel een recordlate "3e generatie" zijn. Verder nog heel veel Bruinrode heidelibellen. Bij Hakkeknoep een flink aantal Grote zilvereigers op het fris-groene gras.

Woensdag 10 november. Na een stevige grondvorst vervolgens een zonnige dag. Bruinrode heidelibellen zonnen op "bajpaole" in Banholt. Een Groen kikker-tje springt van de vijverrand in Eijsden.

Een Atalanta strijkt neer op lichtblauw Loodkruid in Gronsveld aan de Kampweg. Weer 2 nieuwe mannetjes Klaverblauwtje op de St. Pietersberg. Herkenbaar aan lichte beschadigingen aan de vleugels, of het ontbreken hiervan. Bloeiende nectarplanten zijn er nog op ongemaaide stukken: Beemdkroon, Bezemskruiskruid, Gele composieten, Havikskruid,

Knoopkruid, Kruldistel, Boterbloem, Duizendblad. Op de berg ook bloeiende Avondkoekoeksbloemen.

Donderdag 11 november. Ondanks de grondvorst zijn er nog veel insecten op de Sint Pieter. Woeste sluipvliegen zijn er ook (zo heten ze ècht, vanwege de stevige beharing),

Vrijdag 12 november. Tapijtbloemen tussen de kinderkopjes in Eijsden. Een mooi tuinplantje dat zich ook buiten tuinen kan vestigen en "stadsplant" wordt.

Zaterdag 13 november. Traditionele Sinterklaasintocht aan de Maas in Eijsden. Een beetje regen, maar zeer sfeervol met de grote stoomboot. Terugmijmerend in de tijd herinner ik me ineens de blikken kikker die je in een Maastrichts warenhuis kreeg tijdens Sinterklaastijd. Was het bij de Grand Bazar of bij "de Vroom"? In ieder geval kon je er een "klik-klak" geluid mee maken. Wel plezierig voor de jeugdigen, maar minder voor de volwassen oren. Van die klikklakkers schijnen in WO II gebruikt te zijn door Amerikaanse parachutisten, om naar elkaar te seinen (in het donker). Toen waren het blikken "crickets" (krekels).

Zondag 14 november. Oranje kruidenmot op het raam van de tuindeur.

Maandag 15 november. Een plantje tussen de kasseitjes trekt mijn aandacht. Is dat "Mier"? Dit zei mijn vader altijd tegen Vogelmuur (zeer geliefd bij allerlei vogels). Het is echter geen Vogelmuur maar het blijkt "Harig knopkruid" te zijn. Heel ander plantje. Bij nader inzien wist ik toch nog wel hoe "Mier" eruitziet, maar heb het al lang niet meer bekeken. Op weg naar Banholt blijken de Kleine wintervlinders alweer op te duiken in het licht van de koplampen.

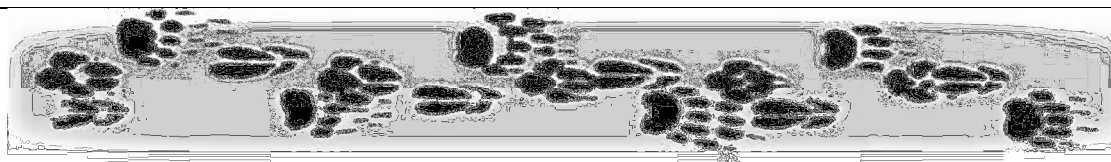
Donderdag 18 november. Na enkele donkere dagen weer een zonnetje. Er zijn nog Bruinrode heidelibellen bij Oost.

De weerman verwacht op termijn winterweer. "Wat reujt er van 't waer?", zou mijn vader gezegd hebben. Onder duivenliefhebbers een veel gehoorde opmerking. "E reujt raeënge", bijvoorbeeld. "De wiengd ziet ien 't raeëngeloeëk" (Zuidwest, geeft vaak regen). "Raoje" staat hier gelijk aan "raden" in de betekenis van raad geven.

Maandag 22 november. Fris, maar zonnig. Nog 1 Bruinrode heidelibel gevonden in de Beemden bij Oost. Opvallend: het waterpeil in één van de poelen daalt stevig, ondanks dat het toch nog wel eens regent. In de poel groeien Lisdodden (Rietsigaren of Fakkels) en op de oever staan Hondсроzen. Afgelopen zomer was deze poel na jaren van droogvallen bijzonder goed in trek bij de Groene kikker. Ongetwijfeld ook bij de Bruine kikker en Gewone pad.

Dinsdag 23 november. Gesprekje met een nog actieve Eijsdense visser, opgegroeid in Maastricht en de acht kruisjes gepasseerd.

Het gaat dan over wat er nog zoal wordt gevangen. In mijn jeugd was het één en al "Eijbelkes" wat de klok sloeg. Deze Alvers ("Awbele") gedijden blijkbaar goed in het fosfaatrijke water met plankton van toen. Er lagen 2 grote metalen

afvoerbuizen in de Maas bij Oud-Eijsden, eentje onderaan de Diepstraat, ter hoogte van "Besseling" (zo heette de uitbater van Du Transvaal). De tweede buis lag "bie Lenaerts" ter hoogte van de Spriemenstraat. Het was mogelijk bij die buizen tientallen Alvertjes te vangen met de hengel. Sommigen vingen er wel eens honderden. De visser vertelt dat de visjes vroeger mee naar huis gingen en dan door moeder werden gepaneerd en in de pan werden gebakken. In zijn geheel, maar zonder kop en met de ingewanden eruit gedrukt. "Dao aots-te ters wal twiengtig van op", zegt de visser.

Ik herinner me nog goed het massale voorkomen van de Eijbelkes, zilverachtige visjes van een cm of 15. Ze zwommen aan de oppervlakte en waren dan te zien vanaf de kant. Met het schoner worden van de Maas verdween het grote aantal Alvers. Mogelijk door het verminderen van het plankton en door de opkomst van vissen zoals Roofblei. Nu worden ze nog maar af en toe gezien.

Woensdag 24 november. De bladval gaat hard na de vorstnachten.

Op oude muren in Eijsden bloeit wel nog het gele Muurhavikskruid. Een bordeauxrode spin kruipt tussen de herfstbladeren aan Het Stenen Muurtje. Het is een rood exemplaar van de Kruisspin.

Zaterdag 27 november. Voor het eerst dit najaar blijft er sneeuw liggen in delen van Gelderland en Brabant. In de Eifel en Ardennen loopt de sneeuwhoogte op naar 15cm.

Dinsdag 30 november. Nat herfstweer. Een Rode Eekhoorn steekt de Prins Bernhardstraat over, richting Hervormde kerk. Zo te zien heeft het diertje een grote Walnoot in de bek. Dat kan een Eekhoorn dus ook.

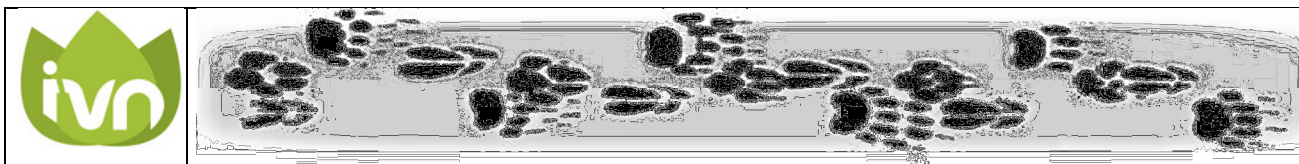
Woensdag 1 december. In de tuin bij de Maas is, net als gisteren, nog een Groene kikker actief. Een groot, olijfgroen exemplaar. "Meerkikker", zegt het herkennings-systeem. Doorgaans worden deze onder "Groene kikker onbekend" gerangschikt omdat een zekere soortbepaling nogal specialistisch is.

Donderdag 2 december. In de Sint Christinastraat kruipt nog een Dagpauwoog over de koude steentjes. Overwinteren kan in mijn schuur.

Zondag 5 december. De Groenstraat doet haar naam eer aan. Het groene gras trekt steeds weer foeragerende witte Zwanen aan.

Sint Nicolaas zal na zijn nachtdienst morgenochtend weer vertrokken zijn om zijn feestdag (6 december) in andere landen verder te vieren.

Terugblik op Maashoogwater

Terugkomend op de waterstanden van afgelopen zomer: hoeveel water kwam er nu eigenlijk via de Maas bij Eijsden Nederland binnen? Tijdens de overstroming regende het allerlei getallen in de media. Vaak werd er niet bij vermeld of men het had over Eijsden-grens (bij Navagne), Sint Pieter of Borgharen. Zelfs officiële berichten spraken elkaar af en toe tegen. Er leek soms verwisseling van Eijsden met Sint Pieter op te treden. Ook bij het vergelijken van de hoogwaters vanaf 1911 stuit men vaker op dat gegeven. De stations worden niet altijd (duidelijk) vermeld, terwijl er op korte afstand wel verschillen kunnen optreden. In ieder geval was de waterafvoer in m³ hoger dan die van achtereenvolgens 1993, 1926 en 1995. Medio juli 2021 tot wel 3.260m³ bij Sint Pieter (Eijsden bij Navagne: 3.150m³). De geschatte afvoer in 1926 van circa 3.000m³ gold lange tijd als een hoeveelheid die wel niet meer overschreden zou worden. Tot dit in 1993 wél gebeurde en in de zomer van 2021 dus ook weer. Historische zeer hoge standen (niveaus boven NAP, bijvoorbeeld tegen muren) werden bij ons deze zomer niet overschreden. Het water kwam niet tot in de Spauwenstraat en Trichterweg, zoals vroeger zo vaak wel het geval was. Interessante informatie over de recente watervloed, de verschillende waarden van de meetpunten en de rol van de kanalen in de waterafvoer is te vinden op de site waterpeilen.nl.

Zoals aangestipt is in het vorige verslag, zijn de historische waterstanden niet zo goed meer met elkaar te vergelijken.

Zelf heeft ondergetekende in zijn jonge jaren de verhalen nog gehoord van de ouderen van toen, die in 1926 nog kind waren en uit hun slaap werden gehouden door een klepperende brievenbus in een deur (bijvoorbeeld bij La Meuse). Zo hoog stond het water toen. Of het water destijds nog hoger is gekomen dan die brievenbus, is mij niet bekend. Wel is de stand in 1926 op de Bat bekend, getuige het herdenkingsplaatje daar.

Het kasteel van Eijsden stond destijds, in 1926, "in de Maas".

Dat wil zeggen, de slotgracht was onderdeel van de Maas geworden en het water stond er hoog.

Bij deze nog een foto van het herdenkingsplaatje aan het kasteel.

Er zijn nog vele foto's bekend van hoge waterstanden van de Maas in 1924, 1926 en 1938 in Eijsden. Bij Eijdsdens Verleden werd lang de rubriek "Eysden in De Limburger Courier" gepubliceerd (door Bèr Pachén en Nico Duijkers). In deze rubriek vinden we berichten over vele overstromingen van straten en velden in Eijsden. In nummer 51/52 vinden we

er enkele. Een bericht over de watersnood van medio januari 1881 wordt hier vermeld. Eijsden en Oost stonden onder water. In Eijsden voer men met bootjes ("ponten") door de straten en inwoners van Oost waren met hun vee naar Maarland gevlucht. Rector Boosten voer met een schuit rond, "met eene groote mand brood en vleesch", "om aan de noodlijdenden rond te deelen". Ook werd er gecollecteerd. In Eysden "bracht de alhier gehouden collecte toch nog f 222,44 op", ondanks dat de plaats zelf zeer getroffen was. Er wordt in 1881 niet bij vermeld of dit voor een landelijke of lokale collecte was. In nummer 160 van U.E.V. (met een mooi artikel over "Hoogwater in Eijsden, vroeger en nu", door H. Michon en L. Geurts) wordt dit bericht eveneens genoemd.

In 1784 stond het water op circa 1.91m boven het huidige straatpeil onderaan de Diepstraat, getuige de inscriptie bij La Meuse. Of, en in welke mate, de waterstand in de omgeving van Eijsden toen eventueel is beïnvloed door opstuwing door ijsdammen is niet bekend. Wel is bekend dat er vroeger ijsgang optrad bij Eijsden.

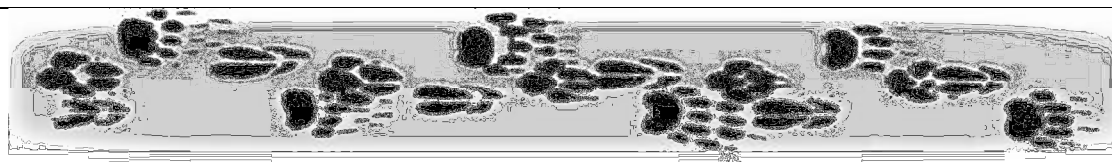
Ook is niet bekend tot hoe hoog het water in 1643 in Eijsden reikte, bij een stand in Maastricht van bijna 1 meter hoger dan in 1926 (de achteraf geschatte afvoer van toen: 3.600m³ per seconde).

Er wordt wel gezegd dat bij de bouw van de kerk van Eijsden rekening is gehouden met de allerhoogste waterstanden. Over welke periode hebben we het dan? In het boek van Van Hall, "Eijsden, een vrijheid met Luikse stadsrechten", wordt op pp. 107 en 387 aangegeven, dat de kerk van Eijsden gebouwd zal zijn in het begin van de 14e eeuw.

Deze conclusie wordt mede getrokken op grond van bouwkundige gegevens. De mergelstenen toren stamt nog uit deze tijd.

Het vergelijken van de Maasgegevens die tot nu toe bekend zijn, met het niveau van de kerk, levert op dat de aanname dat men rekening hield met hoge waterstanden, zou kunnen kloppen. Dan zouden van die zeer hoge waterstanden (boven zeeniveau) ook in de Middeleeuwen vóór begin 14e eeuw kunnen zijn voorgekomen. Uiteraard is dit geen wetenschappelijk verhaal, maar een enigszins losse interpretatie. Het zou kunnen, dus.

Henk Stoepker (archeoloog) schrijft in zijn stuk "Het Maaswerkengebied in de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd" dat er in de late Middeleeuwen steeds meer en zwaardere overstromingen kwamen. Tussen 1200 en 1575 werden er voor de Maas al 114 hoogwaters genoemd en voor het Maas-Rijng gebied in Nederland 17 zeer grote overstromingen. Mogelijk hing dit samen met de vele ontbossingen voor de landbouw en huizenbouw vanwege een toeneming van de bevolking, en met tijdelijke warmere perioden. Stoepker citeert een Dominicaner monnik uit de Elzas: "Er waren ooit in de Elzas vele wouden. Stortbeken en rivieren waren toen niet zo groot als nu, omdat de wortels van de bomen het vocht van sneeuw en regen langer in de bergen vasthielden".

Het Belgische KMI schrijft in het artikel over "historische waarnemingen van overstromingen tot eind 19e eeuw", dat: "anno 1308 isser tot Dynant deur den lanckduerigen regen ende groot water 24 huijsen om verre gedreven". Hierbij kwamen 15 mensen om en ook het verlies van vee was te betreuren ("elff coyen ende vier peerden"). In Namen waren er in 1409 dermate verwoestende overstromingen, dat de omwalling van de stad in de jaren daarna moest worden herbouwd. In 1740 werd zelfs de kathedraal van Namen vernield door de grote overstroming van de Sambre. Zij moest worden heropgebouwd, waarbij ze haar huidige vorm kreeg.

Hartmann beschrijft in zijn proefschrift over Breust en Eijsden hoe het plateau in het nabije Heuvelland door ontbossing geschikt werd gemaakt voor de landbouw en plaatsen als Sint Geertruid, Herkenrade, Eckelrade en Bruisterbosch ontstonden.

Een interessant artikel is ook dat van de archeoloog Rob Paulissen in het Natuurhistorisch Maandblad van december 2013: "Overstromingsgrind in het dal van de Grensmaas". In dit gespecialiseerde stuk gaat de auteur in op het onderzoek van overstromingsafzettingen in het Maasdal. Hoe vaak traden er (grote) overstromingen op in de late prehistorie en de vroege historie en van welke aard waren ze? Werden ze misschien toen al beïnvloed door de mens? (Een bepaalde leemafzetting kan bijvoorbeeld duiden op bodemerosie door ontbossing bovenstrooms). Paste de mens zich vroeger voornamelijk aan aan de rivier, of was er ook al sprake van pogingen tot beïnvloeding van de rivier?

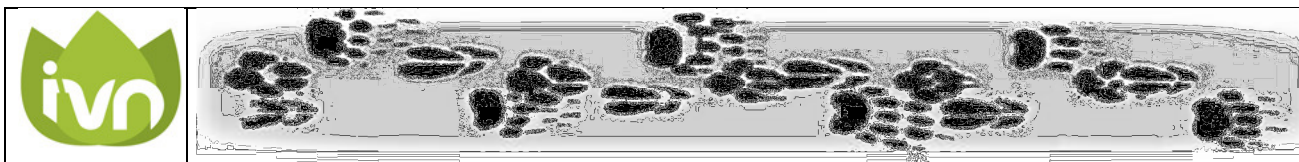
Door het combineren van gegevens uit verschillende wetenschappen kan men heel wat inzichten verwerven.

Grindafzettingen buiten het zomerbed kunnen duiden op de aanwezigheid van grondijs met stenen erin, in de overstromende rivier, maar ook op zeer hoge piekafvoeren zonder ijs. Verrassing: zelfs zeer grote stenen kunnen bij hoge waterpieken rollend in een rivier worden meegevoerd (Brown, 1997).

Men dacht altijd dat dit alleen kon door transport in losgekomen grondijs, maar de "Dikke Stein" in Elsloo en de "Taterstein" in Stein zouden volgens Paulissen ook door waterkracht daar terecht gekomen kunnen zijn. Moeilijk voorstelbaar, dacht ik altijd, maar zou dit ook kunnen gelden voor onze "Diekke Sjtèèn" uit de Maas tussen Kasteel en Diepstraat? In het verleden was deze steen voor de buurtkinderen bij laag water

een geliefde speelplek. Palingen, Baarzen en Bempjes zag je er onder de kleinere kiezels nabij de Dikke Steen. D'n Diekke Sjtèèn kwam uiteindelijk door mens- en machinale kracht op het terras van La Meuse terecht. Overi-

gens zijn er ook in Noord-Nederland grote keien die de naam "Dikke Steen" dragen. Die van Holten en die van de Lemelerberg zijn nogal bekend. Ze zijn er terechtgekomen met het landijs, dat vanuit Scandinavië tijdens de Saalien-ijstijd over Nederland schoof (tot bij het huidige Nijmegen).

Met name de Dikke Steen van Holten heeft een rijke historie. Naar verluidt probeerde men hem in 1926 met 2 circusolifanten naar de bebouwde kom te slepen, maar dat mislukte omdat de touwen braken. De steen bij de Lemelerberg maakt onderdeel uit van een legende over een reus met een zak zand. De reus met zijn zak zand struikelde enkele malen over de rivieren en zo onstonden met het gemorste zand de "bergen" van de Sallandse Heuvelrug.

Tot zover dit uitstapje naar dikke stenen, via hoog water en rivierafzettingen. Veel plaatsen zullen wel een eigen steen of boom of dergelijke hebben waar men aan gehecht is. In Eijsden hebben we onze Dikke Steen bij La Meuse en we hebben ook nog de Diekke Bòòm bij het Kasteel.

Volgens de beleidsmakers zijn er in de toekomst nog grotere Maasafvoeren in m³ te verwachten, dan waar we nu over praten.

Daarbij valt wel eens de waarde van 4.600m³ (met een herhalingsjijd van eens op de zoveel jaar). Het natuurlijke systeem, dat een rivier nu eenmaal is, wil men daarop aanpassen.

Uiteraard valt niet met zekerheid te zeggen of wij nog ooit zulke watermassa's in de Maas zullen zien.

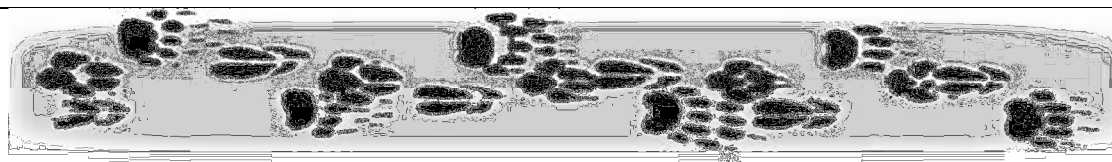
Ook het toekomstige klimaat is niet zeker. Men is zeker van een snelle opwarming op dit moment met een dito trend. Ook is er een verband tussen het "opstoken" van de fossiele energievoorraden en de opwarming. Het klimaatbeleid op wereldschaal moet natuurlijk hierop worden aangepast.

Verrassingen kunnen er altijd optreden. Zelfs een natuurlijke overgang naar een ijstijd kan ook gaan gebeuren en dit is afhankelijk van variaties in de stand van de Aardas en van de baan van de Aarde om de Zon. Het zal nog wel geruime tijd duren, eer er weer een nieuwe ijstijd aanbreekt.

In een ijstijd hoeft het overigens niet zo te zijn, dat heel Nederland dan steeds onder het ijs zit, zoals wel eens wordt gedacht.

Ook een "kleine ijstijd" behoort tot de mogelijkheden. Dit is afhankelijk van de activiteit van de zon ("zonnevlekken"). In een kleine ijstijd kennen we lange, strenge winters en korte, koele zomers. Het is dus hierbij ook niet zo, dat Nederland dan de hele tijd bedekt is met ijs en sneeuw. Enkele eeuwen geleden, tussen 1430 en circa 1850, is er zo'n periode geweest. De koudste periode lag daarbij eind 16e en begin 17e eeuw. De overgang naar een kleine ijstijd kan abrupt plaatsvinden (Bron: KNMI).

Mensen hebben zich in de historie op allerlei plaatsen gevestigd, van aan de randen van vulkanen en in aardbevingsgebieden, tot op plekken aan de rivieren en de zee. Natuurrampen waren daarbij vaak terugkerende verschijnselen.

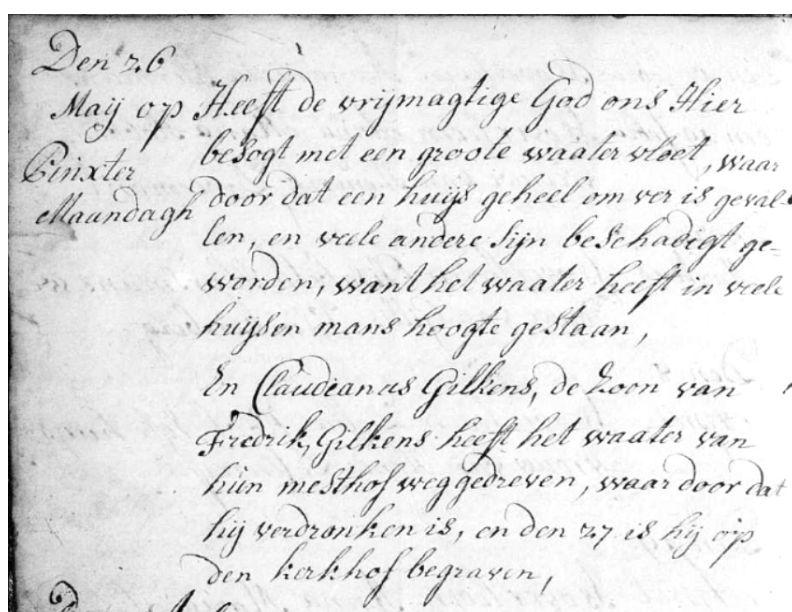

len. Het volledig beheersen van de natuur is niet mogelijk, zodat er altijd wel risico's zullen blijven bestaan. Wie weet bijvoorbeeld, dat er slapende vulkanen zijn in de Eifel?

De overstromingsproblematiek is dus een mengeling van allerlei factoren. Het toeval speelt hierbij een grote rol. Een regenrivier is een dynamisch systeem, dat van nature kan overstromen. Verder zijn er de natuurlijke klimaatveranderingen en geologische opheffings- en dalingsbewegingen van de ondergrond. Daarnaast zijn er de menselijke factoren als het versterkte broeikas effect en veranderingen in het grondgebruik (ontbossing, oppervlakteverhardingen).

Jacques Piters

Op 26 mei 1749 schreef de pastoor van Gulpen in het begrafenisboek:

1749 De 26 Maj op Pinxter
Maandag

Heeft de vrijmagtige God ons Hier besogt met een groote waatervloed, waar door dat een huys geheel om ver is gevallen, en veele andere sijn beschadigt geworden, want het waater heeft in vele huijsen mans hoogte gestaan.

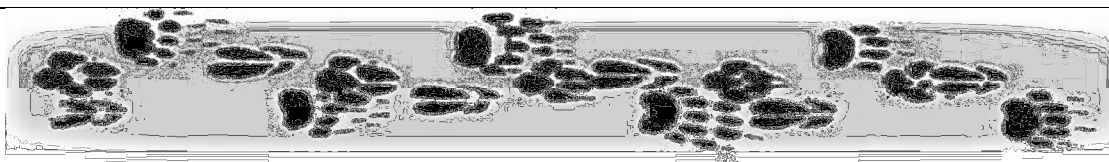
En Claudeanus Gilkens, de zoon van Fredrik Gilkens heeft het waater van hun mesthof weggedreven, waar door dat hij verdronken is, en op den 27 is hij op den kerkhof begraven.

Peter De Bie

Waarnemingen digitaal melden

Heb je je wel eens afgevraagd waarom er voor sommige waarnemingen een “@” staat in plaats van een “•”? De waarnemingen met een “@” worden via mail gemeld bij de redactie. Op de homepage van de IVN-website staat een knop waarmee snel en nauwkeurig waarnemingen gemeld kunnen worden bij de redactie. Ik zou zeggen: heeft u wat bijzonders gezien, gebruik dan die functie (<https://www.ivn.nl/afdeling/eijsden/waarnemingen>).

PDB

HET BESTUUR

Voorzitter: Vacature
Penningmeester: Vacature

Secretaris: Jacques Piters
Vogelzang 15
6245 BS Eijsden
✉ jacques_piters@hotmail.com
tel. 06 445 91 557

Lid: Harry Fekkers
Sint Jozefstraat 31
6245 LK Oost-Maarland

Vicevoorzitter Maarten v.d. Sande
Jekerstraat 7-A02
6211 NR Maastricht
✉ vdsandebraken@ziggo.nl
tel. 043 409 48 61

Lid Peter De Bie
Beezepool 48
6245 JK Eijsden
✉ de.wissel.ivn-eijsden@home.nl
tel. 043 409 46 77

Verenigingslokaal: "De Dassenburcht"
Kampweg 45
6247 AR Gronsveld

Werkgroepcoördinatoren/Contactpersonen:

Daslicht	Jean Creuwels	043 361 61 95
Lezingen	Bestuur	06 445 91 557
Vogels	Philippe Meijer	043 457 23 70
Wandelingen	vacature	
Korte wandelingen	An van Santen	043 409 46 72
Flora groep	Tineke de Jong	043 352 11 09
Gebouw	vacature	
Redactie Mededelingenblad	Peter De Bie	043 409 46 77

Kosten Lidmaatschap € 11,50 per persoon per jaar

Betalingen t.n.v. IVN-Eijsden:

Giro rekening: NL05 INGB 0000 927056 Onder vermelding van reden betaling.

Website: www.ivn.nl/afdeling/eijsden

Disclaimer:

De redactie wijst er nadrukkelijk op dat zij niet aansprakelijk is voor inhoud of strekking van niet-redactionele bijdragen. Met toezending van een artikel draagt de auteur uitdrukkelijk de rechten over aan de redactie. Indien nodig kan door redigeren de toegezonden bijdrage –bij voorkeur i.o.m. de auteur- worden aangepast c.q. ingekort. De redactie behoudt zich uitdrukkelijk het recht voor om artikelen zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Verschijningsdata en sluitingstermijn:

Verschijningsdata zijn:

half maart, half juni, half sept. en half dec.

De inzendtermijn voor kopij sluit op resp.

5 maart, 5 juni, 5 september en 5 december.

Kopij bij voorkeur aanleveren per e-mail:

de.wissel.ivn-eijsden@home.nl.